

Герман Ю.О.

Державний торговельно-економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри

правового забезпечення безпеки бізнесу

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ЗНАРЯДДЯ І ЗАСОБИ ЯК ФАКУЛЬТАТИВНІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Предметом кримінального правопорушення зазвичай виступають речі матеріального світу, за допомогою яких вчиняється кримінальне правопорушення. Іноколи такі поняття, як предмет кримінального правопорушення плутають зі знаряддям чи засобом вчинення кримінального правопорушення. Предмет кримінального правопорушення - це те, на що впливає порушник, а знаряддя чи засоби - це предмети, якими вчиняється кримінальне правопорушення.

Як проаналізував Романівка З. Є., законодавець КК України особливо виділив у ньому такі види знарядь і засобів, як: зброя, вогнепальна зброя, предмети, що використовуються як зброя, підроблені документи, самохідні транспортні засоби, вибухові речовини, хімічні речовини, електрострум, повітряне судно, різні механічні транспортні засоби, гази [1].

Знаряддями і засобами є предмети матеріального світу, які за своїми об'єктивними властивостями можуть бути використані для вчинення кримінального правопорушення незалежно від того, мали вони такі властивості з самого початку чи були відповідним чином пристосовані винною особою. Ці предмети можуть бути призначені тільки для реалізації протиправного наміру або використовуватись і для досягнення інших цілей (зокрема наркотичні засоби, призначені для лікування хворих, можуть використовуватись винним для тимчасового «відключення» свідомості потерпілого і протиправного заволодіння його майном). В спеціальній літературі знаряддя визначаються як факультативна ознака об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, що характеризує матеріальні цінності, які використовуються винним для безпосереднього впливу на потерпілого та/або предмет кримінального правопорушення і при цьому мають «первинний» контакт з ними, посилюють фізичні можливості суб'єкта кримінального правопорушення під час вчинення суспільно небезпечної дії. Знаряддя і засоби є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, якщо вони вказані у диспозиції норми Особливої частини КК або однозначно випливають з неї [2, с.181-182].

Дудоров О.О., Хавронюк М.І. відмежовують знаряддя і засоби від предметау кримінального правопорушення таким чином:

- знаряддя і засоби кримінального правопорушення: є «активними» ознаками кримінального правопорушення, тобто завжди використовуються правопорушником для досягнення певного результату; властивості знарядь і

засобів завжди використовуються під час вчинення кримінального правопорушення; характеризують дії правопорушника і не перебувають у взаємозв'язку з охоронюваними КК відносинами; залежать від наявності предмета або потерпілого від кримінального правопорушення; виділяються лише у складах умисних кримінальних правопорушеннях ;

- предмет кримінального правопорушення: є «пасивним» – на нього спрямоване діяння; властивості предмета, як правило, передбачається використовувати у більш-менш віддаленому майбутньому; вказує на охоронювані кримінальним законом відносини, а також характеризується впливом на нього у вигляді діяння; не залежить від наявності тих чи інших знарядь і засобів; виділяється у складах кримінального правопорушення з будь-якою формою вини [2,с.182].

Деякі кримінальні правопорушення взагалі ніяк не можуть бути вчинені без використання знарядь, наприклад, більшість насильницьких кримінальних правопорушень (убивств, тілесних ушкоджень) без таких засобів, як зброя, чи інших предметів, що використовуються як зброя. Знаряддя суттєво полегшують реалізацію умислу і досягнення результату, оскільки в таких випадках підвищується вражаючий ефект діяння, заподіюється (чи може бути заподіяна) більш тяжка шкода. Знаряддя вчинення кримінального правопорушення впливають на ступінь суспільної небезпечності кримінального правопорушення головним чином через спосіб учинення суспільно небезпечного діяння.

Щодо видів зброї, то вона поділяється на вогнепальну та холодну, вид зброї має велике значення для кваліфікації кримінального правопорушення. Зброя завжди підвищує рівень суспільної небезпечності діяння, такі діяння можуть завдати шкоду не лише основному об'єкту посягання, а й іншим об'єктам: додатковому та факультативному. Вогнепальною є зброя, у якій снаряд (куля, дріб) отримує поступальний рух за рахунок дії порохових газів, що утворилися при згорянні вибухової речовини. За цією ознакою вогнепальна зброя відрізняється від інших видів зброї: пневматичної, металної тощо. На відміну від вогнепальної зброї, проблема визначення холодної зброї досить складна. Будь-які гострі та ріжучі предмети часто використовуються в побуті, іноді їх постійно тримають при собі, іноді без них взагалі не обійтися в побуті, зіншого боку, їхнє використання саме як зброї здійснюється часто незаконно і саме для досягнення злочинних цілей. Але в усіх випадках до холодної зброї слід відносити знаряддя та пристрої, які відповідають стандартним зразкам або історично виробленим типам зброї, чи інші предмети, що мають колючий, колючо-ріжучий, рубаючий, роздроблюючий або ударний ефект (багнет, стилет, ніж, кинжал, нунчаки, кастет тощо) і конструктивно призначені для ураження живої цілі. Інші предмети, що застосовуються при вчиненні кримінального правопорушення як зброя. Відмінність таких предметів від зброї полягає в конструктивній ознаці. На час їхнього конструювання і виготовлення вони мали інше призначення (господарсько-побутове призначення) і не мали за мету ураження живих цілей. Окрім цього, їм притаманні і свої власні ознаки: 1) вони мають уражаючий ефект; 2) здатні заподіяти шкоду; 3) у кожному випадку ці предмети використовуються для

вчинення суспільно небезпечного діяння, що визнане злочином. Чинне законодавство незавжди передбачає використання зброї як ознаки кримінального правопорушення, хоча такі дії становлять підвищену суспільну небезпечність та суттєво обмежують можливості вчинення дій потерпілого для захисту. Тому такі предмети мають бути вказані як обов'язкові ознаки складу кримінального правопорушення, особливо при вчиненні таких суспільно небезпечних діянь, що пов'язані з нападом на потерпілу особу і застосуванням до неї насильства – ст. 187 КК (розбій), ст. 189 КК (вимагання), ст. 289 КК (незаконне заволодіння транспортним засобом) тощо. Отже, внесення відповідних доповнень і змін до чинного КК є обов'язковою і нагальною потребою [3, с.547-550].

Список використаних джерел:

1. Романівка З.Є. Дисертація «Знаряддя та засоби вчинення злочину за кримінальним правом України»
URL:http://idpnan.org.ua/files/2020/romanivka-z.e.-znaryaddya-ta-zasobi-vchinennya-zlochynu-za-kriminalnim-pravom-ukrayini_a.pdf
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник / За заг. ред. М.І. Хавронюка. – К.: Ваіте, 2014. – 944 с.
URL:<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/22/dudorov-o-o-havronyuk-m-i-kryminalne-pravo-navchalnyy-posibnyk-2014.pdf>
3. Я. В. Прудников ЗБРОЯ, ІНШІ ПРЕДМЕТИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В ЯКОСТІ ЗБРОЇ, ЯК ЗНАРЯДДЯ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/konf_krumin_pravovogo_regulyvannia_08_11_18.pdf